

Nya regler om rätt till ledighet från anställning

Sammanfattning

I detta ärende behandlas två propositioner som båda gäller nya regler om ledighet från anställningen.

Den ena propositionen, 2007/08:149 Ledighet med vårdnadsbidrag, innehåller förslag till bestämmelser om en ny ledighetsgrund i föräldraledighetslagen (1995:584). Föräldrar som vårdar barn för vilket lämnas helt vårdnadsbidrag ska ha rätt till hel ledighet eller förkortning av normal arbetstid med hälften. Det föreslås också en följdändring i lagen (1982:80) om anställningsskydd. För de arbetstagare som är föräldralediga på heltid med vårdnadsbidrag ska uppsägningstiden beräknas på samma sätt som sedan tidigare gäller för dem som är föräldralediga på heltid. Ledighetsreglerna är kopplade till det vårdnadsbidrag som riksdagen nyligen ställt sig bakom i enlighet med förslag i proposition 2007/08:91 Vårdnadsbidrag – familjepolitisk reform. De nya ledighetsreglerna föreslås träda i kraft den 1 juli 2008.

Den andra propositionen, 2007/08:151 Ny lag om rätt till ledighet för att på grund av sjukdom prova annat arbete, innehåller förslag om en helt ny ledighetslag. Lagen ska vara ett led i den rehabiliteringskedja med fasta hållpunkter som regeringen nyligen föreslagit i proposition 2007/08:136 En reformerad sjukskrivningsprocess för ökad återgång i arbete. Syftet med ledighetslagen är att underlätta för sjukskrivna att prova annat arbete och därmed att återgå i arbete. Den föreslagna lagen har utformats med utgångspunkt i systematiken och innehållet i föräldraledighetslagen och i viss mån även i övrig befintlig ledighetslagstiftning. En arbetstagare ska ha rätt att vara ledig från sin anställning för att på grund av sjukdom prova annat arbete. Som villkor för ledigheten gäller att arbetstagaren på grund av sjukdom dels har haft nedsatt arbetsförmåga i förhållande till sitt vanliga arbete, eller till annat lämpligt arbete som arbetsgivaren tillfälligt erbjudit arbetstagaren, under en period om minst 90 dagar, dels har ingått ett anställningsavtal med en annan arbetsgivare under tiden fr.o.m. dag 91 t.o.m. dag 180 av sjukperioden. Den nya lagen föreslås träda i kraft den 1 oktober 2008.

Såväl Socialdemokraterna som Vänsterpartiet yrkar avslag på båda propositionerna och företrädarna i utskottet följer upp detta i gemensamma reservationer. Miljöpartiets företrädare ansluter sig till den reservation som avser ledighet med vårdnadsbidrag.

Innehållsförteckning

Sammanfattning	1
Utskottets förslag till riksdagsbeslut	4
Redogörelse för ärendet	5
Bakgrund	5
Utskottets överväganden	7
Proposition 2007/08:149 Ledighet med vårdnadsbidrag	7
Propositionens huvudsakliga innehåll	7
Motionerna	8
Utskottets ställningstagande	9
Proposition 2007/08:151 Ny lag om rätt till ledighet för att på grund av sjukdom prova annat arbete	10
Propositionens huvudsakliga innehåll	10
Motionerna	11
Socialförsäkringsutskottets yttrande	12
Utskottets ställningstagande	13
Reservationer	15
1. Ledighet med vårdnadsbidrag, punkt 1 (s, v, mp)	15
2. Ledighet för att på grund av sjukdom prova annat arbete, punkt 2 (s, v)	17
Särskilt yttrande	20
Ledighet för att på grund av sjukdom prova annat arbete (mp)	20
<i>Bilaga 1</i>	
Förteckning över behandlade förslag	21
Proposition 2007/08:149	21
Följdmotioner med anledning av proposition 2007/08:149	21
Proposition 2007/08:151	21
Följdmotioner med anledning av proposition 2007/08:151	21
<i>Bilaga 2</i>	
Regeringens lagförslag	23
I proposition 2007/08:149 framlagda lagförslag	23
I proposition 2007/08:151 framlagt lagförslag	25
<i>Bilaga 3</i>	
Socialförsäkringsutskottets yttrande	29

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. **Ledighet med vårdnadsbidrag**

Riksdagen antar regeringens förslag till

1. lag om ändring i föräldraledighetslagen (1995:584),
2. lag om ändring i lagen (1982:80) om anställningsskydd. Därmed bifaller riksdagen proposition 2007/08:149 punkterna 1 och 2 samt avslår motionerna

2007/08:A13 av Josefin Brink m.fl. (v) och

2007/08:A14 av Sven-Erik Österberg m.fl. (s).

Reservation 1 (s, v, mp)

2. **Ledighet för att på grund av sjukdom prova annat arbete**

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om rätt till ledighet för att på grund av sjukdom prova annat arbete.

Därmed bifaller riksdagen proposition 2007/08:151 och avslår motionerna

2007/08:A15 av Josefin Brink m.fl. (v) och

2007/08:A16 av Sven-Erik Österberg m.fl. (s).

Reservation 2 (s, v)

Stockholm den 3 juni 2008

På arbetsmarknadsutskottets vägnar

Hillevi Engström

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Hillevi Engström (m), Tomas Tobé (m), Sylvia Lindgren (s), Elisabeth Svantesson (m), Annika Qarlssoon (c), Lars Lilja (s), Eva Flyborg (fp), Maria Stenberg (s), Luciano Astudillo (s), Désirée Pethrus Engström (kd), Anna König Jerlmyr (m), Ann-Christin Ahlberg (s), Hans Backman (fp), Ulf Holm (mp), Sven Yngve Persson (m), Jennie Nilsson (s) och Torbjörn Björlund (v).

Redogörelse för ärendet

I detta betänkande behandlar utskottet två propositioner som båda innehåller förslag om regler som ger arbetstagaren rätt till ledighet från anställningen. Det är propositionerna 2007/08:149 Ledighet med vårdnadsbidrag respektive 2007/08:151 Ny lag om rätt till ledighet för att på grund av sjukdom pröva annat arbete. Båda propositionerna anknäver till reformer som riksdagen antingen nyligen har beslutat om eller beslutar om i dagarna. Proposition 149 innehåller förslag om ledighet från anställning för personer som får kommunalt vårdnadsbidrag (jfr proposition 2007/08:91 Vårdnadsbidrag – familjepolitisk reform). Proposition 151 innehåller som rubriken anger förslag om en ny ledighetslag för den som på grund av sjukdom provar annat arbete (jfr proposition 2007/08:136 En reformerad sjukskrivningsprocess för ökad återgång i arbete).

Två motioner har väckts med anledning av proposition 149 och två motioner har väckts med anledning av proposition 151.

Socialförsäkringsutskottet har yttrat sig med anledning av proposition 151. Yttrandet finns som bilaga 3 i betänkandet.

Bakgrund

I dag finns sju ledighetslagar. Föräldraledighetslagen (1995:584), lagen (1974:981) om arbetstagares rätt till ledighet för utbildning, lagen (1986:163) om rätt till ledighet för svenskundervisning för invandrare, lagen (1979:1184) om rätt till ledighet för vissa föreningsuppdrag inom skolan m.m., lagen (1988:1465) om ersättning och ledighet för närståendevård, lagen (1998:209) om rätt till ledighet av trängande familjeskäl och lagen (1997:1293) om rätt till ledighet för att bedriva näringsverksamhet. Till detta kommer semesterlagen (1977:480) och vissa ledighetsregler i andra arbetsrättsliga författningar, däribland medbestämmandelagen (1976:580) och förtroendemannalagen (1974:358). Det finns också ledighetsregler i kollektivavtal.

De befintliga ledighetslagarna har i stort sett likartad uppbyggnad och systematik. Det finns dock vissa skillnader mellan de olika lagarna. Enligt föräldraledighetslagen har arbetstagaren en absolut rätt till ledighet, och rätten att vara ledig avser såväl hel ledighet som förkortad arbetstid. Rätten till ledighet för att bedriva näringsverksamhet innebär att arbetsgivaren under vissa förutsättningar har rätt att inte medge ledigheten. Rätten till ledighet avser dessutom endast hel ledighet. Det förekommer också regler som innebär att arbetsgivaren kan skjuta på en begärd ledighet.

Föräldraledighetslagen innehåller en specialregel med förbud mot missgynnande som har samband med föräldraledighet. Regeln trädde i kraft den 1 juli 2006 och innebar att EU:s s.k. likabehandlingsdirektiv i detta avseende genomfördes fullt ut (prop. 2005/06:185, bet. 2005/06:AU8). Från samma tidpunkt gäller också en särskild regel om uppsägningstid i lagen (1982:80) om anställningsskydd. Om en arbetstagare som är föräldraledig sägs upp på grund av arbetsbrist börjar uppsägningstiden löpa först när arbetstagaren återupptar arbetet.

Utskottets överväganden

Proposition 2007/08:149 Ledighet med vårdnadsbidrag

Utskottets förslag i korthet

I avsnittet behandlas regeringens förslag till nya lagregler om rätt till ledighet med vårdnadsbidrag med en följdändring i lagen om anställningsskydd. Utskottet anser att riksdagen bör anta lagförslagen, vilket innebär att motioner (s, v) med avslagsyrkanden bör avslås.

Jämför reservation 1 (s, v, mp).

Propositionens huvudsakliga innehåll

I proposition 149 hänvisas till proposition 2007/08:91 Vårdnadsbidrag – familjepolitisk reform. Den lag om kommunalt vårdnadsbidrag som föreslås i propositionen är kompetensutvidgande för landets kommuner och ger dessa en möjlighet att införa, finansiera och administrera kommunala vårdnadsbidrag inom vissa ramar. Ett vårdnadsbidrag ger ökade möjligheter för föräldrar att vara hemma och vårda sitt barn under den period då barnet är mellan ett och tre år. De kommuner som önskar kan ge ett skattefritt kommunalt bidrag på maximalt 3 000 kr per månad och barn. Villkoret för att få fullt vårdnadsbidrag är att barnet inte nyttjar offentligt finansierad förskoleverksamhet. Föräldern kan förvärvsarbeta och samtidigt uppbära vårdnadsbidrag om barnomsorgen ordnas på annat sätt. Vårdnadsbidraget kan inte lämnas till en vårdnadshavare som har vissa ersättningar som t.ex. arbetslöshetsersättning och föräldrapenning. Vårdnadsbidraget kan delas så att bidraget lämnas med hälften till vardera vårdnadshavaren. En kommun får lämna bidrag både som helt vårdnadsbidrag och som reducerat vårdnadsbidrag. Vårdnadsbidraget ska regleras i en särskild lag, lagen om kommunalt vårdnadsbidrag, som föreslås träda i kraft den 1 juli 2008.

I proposition 149 föreslås att en förälder ska ha rätt till hel ledighet eller förkortning av normal arbetstid med hälften för vård av barn när helt vårdnadsbidrag enligt lagen om kommunalt vårdnadsbidrag lämnas för barnet. Rätten till ledighet ska överensstämma med den tid under vilken vårdnadsbidrag kan lämnas, dvs. tidigast efter det att föräldrapenning enligt 4 kap. lagen (1962:381) om allmän försäkring lämnats för 250 dagar.

En förälder som uppbär helt vårdnadsbidrag får möjlighet att vara helt ledig från arbetet under den tid han eller hon uppbär helt vårdnadsbidrag. På samma sätt som gäller för övriga föräldraledighetsgrunder ska rätten till ledighet vara knuten till att föräldern faktiskt vårdar barnet under den aktuella perioden. Föräldrar som väljer att dela på vårdnadsbidraget ska även

kunna dela på ledigheten. När helt vårdnadsbidrag utbetalas för ett barn och föräldrarna väljer att dela på vårdnadsbidraget ska båda ha möjlighet att arbeta halvtid.

De regler om förbud mot missgynnande behandling av föräldralediga som sedan tidigare finns i föräldraledighetslagen ska gälla även för dem som önskar vara föräldralediga med vårdnadsbidrag.

För arbetstagare som är föräldralediga på heltid med vårdnadsbidrag ska uppsägningstiden vid uppsägning på grund av arbetsbrist beräknas på samma sätt som sedan tidigare gäller för dem som är föräldralediga på heltid.

Enligt förslag i proposition 2007/08:91 ska tiden med ledighet för vård av eget barn vara överhoppningsbar i arbetslöshetsförsäkringen.

Lagförslagen i proposition 149 föreslås träda i kraft den 1 juli 2008.

Motionerna

Både *Socialdemokraterna*, i motion A14, och *Vänsterpartiet*, i motion A13, yrkar avslag på propositionen.

Socialdemokraterna yrkar avslag på propositionen som en konsekvens av sin inställning till vårdnadsbidraget och hänvisar till sitt avslagsyrkande med anledning av proposition 91. Vårdnadsbidraget är otidsenligt och stöder inte ett jämställt föräldraskap. Ett jämställt arbetsliv förutsätter ett jämställt familjeliv och tvärtom. Vårdnadsbidraget beskrivs som ett hemmafrubidrag som stänger ute människor, i realiteten kvinnor, från arbetsmarknaden. Det är ett avsteg från arbetslinjen, minskar arbetskraftsutbudet och leder till mindre intäkter för den gemensamma välfärden. I sin konstruktion är vårdnadsbidraget dåligt för både barn och föräldrar. Bidraget är inte heller pensionsgrundande. Socialdemokraterna beskriver vårdnadsbidraget som ett systemskifte i familjepolitiken. Kvinnor och män behövs i både familjen och arbetslivet. Kostnaderna för kommunerna för vårdnadsbidraget leder till försämrade förskola. Alla måste betala för ett bidrag som varken är generellt, allmänt eller behovsprövat. Kvinnor kommer att få ännu svagare förankring i arbetslivet; de mönster som redan finns på arbetsmarknaden kommer att förstärkas ytterligare. I stället bör rätten till heltid stärkas. I motionen hänvisas till erfarenheterna i Norge som visar att bidraget tagits ut av invandrade kvinnor med svag förankring på arbetsmarknaden. Barnen får inte längre gå i förskolan, vilket går ut över deras språkutveckling.

Vänsterpartiet yrkar avslag på propositionen med hänvisning till sin uppfattning att vårdnadsbidraget riskerar att försämra alla kvinnors villkor på arbetsmarknaden med sämre pension, sämre ekonomisk trygghet vid arbetslöshet och sjukdom liksom sämre möjligheter till karriär och löneutveckling som följd. Kravet på att 250 dagar med föräldrapenning ska ha tagits ut innan vårdnadsbidrag kan lämnas innebär att den genomsnittlige mannen med sitt uttag av 20 % av dagarna med föräldrapenning inte ens är berättigad till vårdnadsbidrag. Vänsterpartiet pekar på en rad negativa effek-

ter för kvinnor: minskad sysselsättningsgrad, ökad andel osäkra anställningar, ökad förekomst av deltidsarbete, inlåsning, minskad ekonomisk trygghet och ökat ekonomiskt beroende av män. Det blir en mer ojämsställd fördelning av föräldransvaret. Risken för långvarig föräldraledighet bland kvinnor innebär minskade incitament för arbetsgivare att erbjuda kvinnor tillsvidareanställningar. På sikt riskeras ett samhälle likt många andra i världen där sysselsättningsgraden är låg och där kvinnor utför barnomsorg och äldreomsorg obetalt i hemmet. Vänsterpartiet hänvisar till erfarenheterna av motsvarigheter till vårdnadsbidraget i Norge och Finland.

Utskottets ställningstagande

Utskottet vill inledningsvis understryka att den nu behandlade propositionen inte gäller vårdnadsbidraget i sig utan utformningen av de ledighetsregler som är kopplade till bidraget. En riksdagsmajoritet har nyligen ställt sig bakom reformen med vårdnadsbidrag (2007/08:SfU9, rskr. 2007/08:200). Genom vårdnadsbidraget får föräldrar ökade möjligheter att vara hemma och vårda sitt barn under de första småbarnsåren. Vårdnadsbidraget kan inte fylla detta syfte om det inte kombineras med en rätt att vara ledig från anställningen under samma tid. Det är viktigt att uppmärksamma att reglerna också ger möjlighet att vara ledig på halvtid. Den kritik som de två oppositionspartierna riktar mot förslaget i den nu framlagda propositionen uppfattar utskottet som i huvudsak vänd mot idén som sådan med vårdnadsbidrag. Motionerna berör inte den närmare utformningen av ledighetsreglerna.

Utskottet vill med anledning av Vänsterpartiets argument att kravet på uttag av 250 dagar med föräldrapenning innan vårdnadsbidrag kan lämnas kommer att medföra att män i allmänhet inte kommer att kvalificera sig för bidraget peka på utformningen av lagregeln i fråga. I 3 § förslaget till lag om kommunalt vårdnadsbidrag anges att sådant bidrag ”får ... tidigast lämnas efter det att föräldrapenning med anledning av barnets födelse enligt 4 kap. lagen (1962:381) om allmän försäkring har lämnats för sammanlagt 250 hela dagar ...”. Utskottet kan konstatera att lagregeln inte anger till vem eller vilka föräldrapenningen ska ha lämnats.

Propositionen innehåller en konsekvensanalys av förslagen. Detta avsnitt av propositionen tar liksom motionerna upp effekter i form av minskade skatteintäkter, minskat arbetsutbud m.m. Vad såväl Socialdemokraterna som Vänsterpartiet i detta sammanhang bortser från är de mycket viktiga positiva effekterna av ledigheten för att stärka kontakten mellan barn och föräldrar. Inte heller berör motionerna det skydd som regeringsförslaget innebär för den som väljer att vara ledig från anställningen. Liksom vid annan föräldraledighet kommer det att gälla ett förbud mot missgynnande behandling som motverkar att den som är borta från arbetet får sämre karriär och löneutveckling. Med anledning av motionernas kritik av förslagets konsekvenser för jämställdheten är det viktigt att uppmärksamma de möj-

ligheter som ges. Vårdnadsbidraget kan kombineras med fullt förvärvsarbete likaväl som det kan användas för en av föräldrarna att vara ledig på heltid eller förkorta den normala arbetstiden med hälften för den ene eller båda vårdnadshavarna. Utskottet delar regeringens bedömning att konsekvenserna för jämställdheten mellan kvinnor och män av förslaget är svårbedömda. I det fall att bidraget nyttjas för att vara ledig på heltid eller för att förkorta arbetstiden med hälften blir effekterna på jämställdheten beroende av vem av föräldrarna som väljer att förkorta sin arbetstid. Om bidraget inte alls används till att finansiera ledighet eller arbetstidsförkortning föranleder förslaget inga skillnader i jämställdhet. Utskottet värdesätter att regeringen avser att följa utvecklingen ur ett jämställdhetsperspektiv och vill i sammanhanget nämna den s.k. jämställdhetsbonusen som också införs fr.o.m. den 1 juli 2008. Den reformen syftar till att öka jämställdheten dels genom att öka kvinnors arbetskraftsdeltagande, dels genom att stimulera män att ta ut en större andel av föräldraledigheten.

Utskottet kan inte dela motionernas farhågor i fråga om olika negativa effekter av vårdnadsbidraget och den rätt till ledighet som är kopplad till vårdnadsbidraget. Reformen bör i första hand ses som ett sätt att underlätta för småbarnsföräldrar att kombinera förvärvsarbete och föräldraskap. Med vårdnadsbidraget och ledighetsreglerna skapas valfrihet och flexibilitet i familjepolitiken. Enskilda människor och familjer kan fatta rationella beslut efter sina egna förutsättningar. Utskottet anser sammanfattningsvis att propositionen bör bifallas och de framlagda lagförslagen antas av riksdagen. Det innebär att motionerna A13 (v) och A14 (s) bör avslås.

Proposition 2007/08:151 Ny lag om rätt till ledighet för att på grund av sjukdom prova annat arbete

Utskottets förslag i korthet

I avsnittet behandlas regeringens förslag till ny lag om rätt till ledighet för att på grund av sjukdom prova annat arbete. Utskottet anser att riksdagen bör anta lagförslaget, vilket innebär att motioner (s, v) med avslagsyrkanden bör avslås.

Jämför reservation 2 (s, v).

Propositionens huvudsakliga innehåll

Propositionen innehåller förslag till en ny lag om rätt till ledighet i syfte att på grund av sjukdom prova annat arbete. Den nya lagen är ett led i den s.k. rehabiliteringskedja som socialförsäkringsutskottet nyligen ställt sig bakom i enlighet med förslag i proposition 2007/08:136 En reformerad sjukskrivningsprocess för ökad återgång i arbete (2007/08:SfU12). Syftet är att effektivisera sjukskrivningsprocessen och öka möjligheterna för sjuk-

skrivna att återgå i arbete. De nya reglerna anger att en viss prövning ska ske vid en viss tidpunkt och att bedömningsgrunden för rätten till ersättning ändras efter 90 respektive 180 dagar. Rehabiliteringskedjan innebär att man först prövar om en återgång till de vanliga arbetsuppgifterna kan underlättas. Sedan prövas även möjligheterna till omplacering till annat arbete hos arbetsgivaren och därefter även arbetsuppgifter utanför den befintliga arbetsgivarens verksamhet, vilket sker fr.o.m. den 181:a dagen av en sjukperiod. Då ska det även – om inte särskilda skäl talar mot det – bedömas om den försäkrade kan försörja sig själv genom förvärvsarbete på den reguljära arbetsmarknaden i övrigt eller genom annat lämpligt arbete som är tillgängligt för den försäkrade.

Syftet med den föreslagna ledighetslagen är att underlätta för sjuk-skrivna att prova annat arbete och därmed att återgå i arbete. Den föreslagna lagen har utformats med utgångspunkt i systematiken och innehållet i föräldraledighetslagen och i viss mån även i övrig befintlig ledighetslagstiftning. En arbetstagarare ska ha rätt att vara ledig från sin anställning för att på grund av sjukdom prova annat arbete. Två villkor gäller för rätten till ledighet. Arbetstagararen ska för det första på grund av sjukdom ha haft nedsatt arbetsförmåga i förhållande till sitt vanliga arbete eller till annat lämpligt arbete som arbetsgivaren tillfälligt erbjudit arbetstagararen under en period om minst 90 dagar. För det andra ska arbetstagararen ha ingått ett anställningsavtal med en annan arbetsgivare under tiden fr.o.m. dag 91 t.o.m. dag 180 av sjukperioden.

Omfattningen av ledigheten ska motsvara omfattningen av den anställning som arbetstagararen provar. Ledigheten och den sjukperiod som ligger till grund för rätten till ledighet får tillsammans uppgå till högst tolv månader. Arbetstagararen ska göra anmälan om ledigheten senast två veckor i förväg, och samråd ska ske med arbetsgivaren om ledighetens förläggning. Om överenskommelse inte kan träffas ska ledigheten förläggas enligt arbetstagararens önskemål.

Den nya lagen föreslås träda i kraft den 1 oktober 2008.

Motionerna

Både *Socialdemokraterna*, i motion A16, och *Vänsterpartiet*, i motion A15, yrkar avslag på propositionen.

Socialdemokraterna hänvisar till sin inställning till den s.k. rehabiliteringskedjan. Partiet tar avstånd från vad man ser som försämringar av socialförsäkringssystemet och sjukförsäkringen. Krav ställs endast på individen, utan krav på motprestationer av andra aktörer som kan ge rehabilitering. Det är enligt *Socialdemokraterna* fråga om ensidigt inriktade tidsgränser med risk för att människor tidigt förlorar sin anställning. Det är krångliga regler för sjukpenning och sjukersättning med uppenbar risk för utförsäkring. Partiet beskriver regeringsförslagen som ett systemskifte som innebär en förskjutning i riktning mot en mer diagnosbaserad sjukpen-

ning. Standardtrygghetsmodellen kastas omkull; i stället går man mot en grundtrygghetsmodell. Partiet menar att ett grundproblem är att åtgärder har satts in alltför sent i sjukskrivningsprocessen och att det i många fall saknats samordning. I motionen beskrivs hur partiet vill bygga broar tillbaka in i arbetslivet genom att skapa förutsättningar för tidiga och reella rehabiliteringsinsatser med tyngdpunkt på människors arbetsförmåga. Socialdemokraterna vill utveckla den finansiella samordningen och underlätta för parterna att nå ett omställningsavtal med rehabilitering för hela arbetsmarknaden.

Vänsterpartiet hänvisar till att man avvisat förslagen i proposition 136. Partiet menar att den s.k. rehabiliteringskedjan inte innehåller några förslag om förbättrad rehabilitering eller ökade möjligheter för den som drabbats av ohälsa att få arbete. I stället är det en rad försämringar av sjukförsäkringen som enligt partiet bättre kan beskrivas som en utsorteringskedja, där personer med nedsatt arbetsförmåga sorteras ut. Det är förslag som slår hårt mot kvinnorna eftersom de är sjukskrivna i högre grad än män. Det finns en risk för att anställningsskyddet urholkas. Partiet anser att regeringsförslagen ska ses i ett större sammanhang där försämringar av arbetslöshetsförsäkringen, sänkta socialavgifter för unga och nedskärningar av arbetsmarknadspolitiken är ytterligare steg mot en låglönearbetsmarknad. Förslaget i den nu behandlade propositionen är en del av försämringarna av sjukförsäkringen som sammantaget kommer att leda till en urholkning av arbetsgivarens rehabiliteringsansvar och en utsortering av sjuka människor från sjukförsäkringen. Möjligheten till ledighet kan användas som en press på sjukskrivna att acceptera byte av jobb efter tre månaders sjukskrivning. Vänsterpartiet vill i stället att det införs en allmän rätt till ledighet för att prova annat arbete, vilket skulle kunna förebygga ohälsa som har samband med arbetsplatsen. Dessutom behövs utökade resurser för förebyggande arbetsmiljöarbete och tydligare sanktioner.

Socialförsäkringsutskottets yttrande

Socialförsäkringsutskottet, som anser att arbetsmarknadsutskottet bör tillstyrka regeringens förslag och avstyrka motionerna A15 och A16, anför bl.a. följande.

Rehabiliteringskedjans andra steg, dvs. dag 91–180 i sjukperioden, innebär flera alternativ för en försäkrad som inte kan fortsätta sitt vanliga arbete. Det handlar om omplacering hos den vanliga arbetsgivaren eller att med hjälp av Arbetsförmedlingen söka arbete med bibehållen sjukpenning. Dessutom gäller redan i dag att arbetslöshetsersättning med stöd av 19 a § förordningen (1997:835) om arbetslöshetsförsäkring kan lämnas till personer som beviljats tjänstledighet utan lön och som av hälsoskäl inte kan återgå vare sig till tidigare arbete eller till annat arbete hos sin arbetsgivare. Tjänstledigheten kräver dock i det fallet arbetsgivarens medgivande.

Det finns naturligtvis arbetsgivare som redan i dag beviljar de anställda tjänstledigt om de på grund av sjukdom behöver prova på ett annat arbete. Någon ovillkorlig rätt till tjänstledighet i en sådan situa-

tion finns emellertid inte. Utskottet välkomnar därför den föreslagna ledighetslagen som kommer att tillföra ytterligare en länk till rehabiliteringskedjan. Eftersom ledighetslagen ger den enskilde trygghet att våga prova andra och mer lämpliga arbetsuppgifter hos en annan arbetsgivare kan den för många innebära en viktig väg tillbaka till arbetslivet.

Utskottet delar regeringens uppfattning att anställningsavtalet ska ha ingåtts under en period som begränsas till dag 91–180 i sjukperioden då motivet för att införa en rehabiliteringskedja är att sjukskrivningsprocessen ska effektiviseras för att därigenom ge bättre drivkrafter för återgång i arbete. Om den försäkrade får möjlighet att dröja med att ingå sådant avtal befarar utskottet att sjukperioden i onödan skulle komma att förlängas. Därtill måste hänsyn tas även till arbetsgivarens intressen. Några hinder för en arbetsgivare att bevilja tjänstledighet efter dag 180 i sjukperioden finns inte.

Utskottet har inte något att invända mot att sjukperioder sammanläggs när det gäller att beräkna hur lång tid arbetsförmågan varit nedsatt utan ser det snarast som en fördel att det sker enligt samma regler som föreslås gälla för rehabiliteringskedjan i proposition 2007/08:136. Inte heller har utskottet något att erinra mot att ledighetens längd begränsas till tolv månader, den aktuella sjukperioden inräknad.

Utskottet konstaterar att anställningsskyddet för arbetstagare inte kommer att förändras till följd av regeringens förslag och att inte heller arbetsgivarnas rehabiliteringsansvar kommer att påverkas därav.

Utskottets ställningstagande

Syftet bakom förslaget i den nu behandlade propositionen är att underlätta för sjukskrivna arbetstagare att våga söka och prova ett annat arbete som kan passa arbetstagarens sjukdomsbild bättre. På detta sätt kan en återgång i arbete påskyndas. Förutsättningarna för den sjukskrivna att återkomma i arbete blir bättre. Förslaget bör kunna leda till att antalet långa sjukfall minskar. Färre personer riskerar att fastna i ett långvarigt utanförskap.

Utskottet kan konstatera att argumenteringen i motionerna i stora delar avser reformen med en s.k. rehabiliteringskedja som sådan och inte utformningen av förslaget om ledighetsregler. Socialförsäkringsutskottet har tillstyrkt regeringens förslag i proposition 2007/08:136 En reformerad sjukskrivningsprocess för ökad återgång i arbete med vissa smärre ändringar i sitt betänkande 2007/08:SfU12, som inom kort ska behandlas i kammaren. Arbetsmarknadsutskottet vill understryka att det nu behandlade ärendet avser den rätt till ledighet som ska vara kopplad till rehabiliteringskedjan. Det är alltså fråga om en rättighet för arbetstagaren. I dag kan en sjukskriven arbetstagare som finner ett annat arbete komma överens med sin arbetsgivare om att vara ledig för att prova det nya arbetet. Det finns dock inte någon absolut rätt för den anställde till ledighet på sådan grund. En nekad ledighet kan få till följd att arbetstagaren avstår från att prova ett annat arbete. Redan risken för ett nej till ledighet kan enligt utskottets mening innebära ett hinder när det gäller förutsättningarna för arbetstagaren att – med eller utan bistånd av arbetsförmedlingen – söka arbete på andra delar av arbetsmarknaden. En tanke med den nu föreslagna rätten till ledighet är att det inte ska vara beroende av den enskilda arbetsgiva-

rens inställning och välvilja att arbetstagaren kan pröva ett annat arbete utan att behöva lämna sin anställning. Det innebär att arbetstagaren under tryggare former kan söka efter ett nytt lämpligt arbete utan att behöva känna sig inlåst på arbetsplatsen. Utskottet anser att detta otvivelaktigt är en positiv förändring för arbetstagaren.

Arbetsmarknadsutskottet bedömer inte att förslaget innebär en försvagning av anställningsskyddet. Utskottet kan ansluta sig till regeringens bedömning att en seriös arbetsgivare kommer att föredra att bevilja en sjukskrivna arbetstagare ledighet i stället för att vidta uppsägning. Man bör dessutom kunna utgå från att ett flertal arbetstagare inte kommer att återgå i arbete hos den tidigare arbetsgivaren när ledigheten löpt ut. Lagförslaget innehåller dessutom regler som klargör att en arbetstagare inte får sägas upp eller avskedas enbart på grund av en begäran om eller ett utnyttjande av rätten till ledighet.

Utskottet kan inte ansluta sig till den kritik som framförs i motionerna. Genom att möjligheterna att prova nytt arbete underlättas bör fler enskilda arbetstagare kunna återgå i arbete, vilket är starkt önskvärt. Utskottet anser att riksdagen bör anta det framlagda lagförslaget och därmed bifalla proposition 151. Motionerna A15 (v) och A16 (s) bör avslås.

Reservationer

Utskottets förslag till riksdagsbeslut och ställningstaganden har föranlett följande reservationer. I rubriken anges vilken punkt i utskottets förslag till riksdagsbeslut som behandlas i avsnittet.

1. Ledighet med vårdnadsbidrag, punkt 1 (s, v, mp)

av Sylvia Lindgren (s), Lars Lilja (s), Maria Stenberg (s), Luciano Astudillo (s), Ann-Christin Ahlberg (s), Ulf Holm (mp), Jennie Nilsson (s) och Torbjörn Björlund (v).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen avslår regeringens förslag om rätt till ledighet med vårdnadsbidrag. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2007/08:A13 av Josefin Brink m.fl. (v) och 2007/08:A14 av Sven-Erik Österberg m.fl. (s) samt avslår proposition 2007/08:149 punkterna 1 och 2.

Ställningstagande

Allmänt om vårdnadsbidraget

Vi ser inte några som helst fördelar med ett vårdnadsbidrag. Det är otidsenligt och stöder inte ett jämställt föräldraskap. Vårdnadsbidraget blir ett hemmafrubidrag som stänger ute människor, i realiteten kvinnor, från arbetsmarknaden.

Effekterna på arbetsmarknaden

Vårdnadsbidraget är ett stort avsteg från den arbetslinje som den borgerliga regeringen så gärna vill förknippas med. Risker finns att kvinnors villkor på arbetsmarknaden försämrats ytterligare i form av inlåsning, ökat antal visstidsanställningar och osäkra anställningar, ökat deltidsarbete och sämre löneutveckling. Följden av en försvagad förankring på arbetsmarknaden är sämre pension, sämre ekonomisk trygghet vid arbetslöshet och sjukdom och sämre möjligheter till karriär och löneutveckling.

Vi kan konstatera att deltidsarbete är vanligt bland kvinnor med småbarn. Vårdnadsbidraget kommer att förstärka det förhållandet att kvinnor jobbar deltid i större utsträckning än män för att utföra obetalt hem- och omsorgsarbete. Risker för långvarig frånvaro i anslutning till föräldraledighet bland kvinnliga arbetstagare kommer att resultera i minskade incitament för arbetsgivare att erbjuda kvinnor tillsvidareanställningar. Därmed

fortsätter den oroväckande utvecklingen på arbetsmarknaden där hela 19 % av alla kvinnor har tidsbegränsade anställningar. Risken tilltar att anställningen inte förnyas i och med graviditet och att allt färre kvinnor kommer att kombinera tiden med småbarn med förvärsarbete.

Dessutom minskar arbetskraftsutbudet, något som också Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) påpekat i sitt remissyttrande. Om fler kvinnor är hemma längre, eller arbetar deltid längre, påverkas kommunernas skatteunderlag negativt. Det blir färre i jobb och mindre intäkter till den gemensamma välfärden. Dessutom kommer alla kommuner att få vara med och betala i skatteutjämning till kommuner med hög andel vårdnadsbidrag på grund av att skatteunderlaget minskar.

Effekterna för barn och föräldrar

Vårdnadsbidraget blir genom sin konstruktion och sitt genomförande dåligt för såväl barnen som föräldrarna. Det leder inte till ett jämställt föräldraskap.

Vi anser att vårdnadsbidraget innebär ett systemskifte i svensk familjepolitik. För oss är det självklart att kvinnor och män behövs både i familjen och i arbetslivet. Ett jämställt arbetsliv förutsätter ett jämställt familjeliv och tvärtom. Barn behöver föräldrar som är jämlika och kan göra egna livsval. Trygga föräldrar ger barn en trygg vardag. Med vårdnadsbidraget erbjuds inte mer valfrihet och tid med barnen utan minskad jämställdhet och sämre kvalitet i förskolan. Vårdnadsbidraget är varken generellt, allmänt eller behovsprövat.

Resurserna till en kvalitativ förskola kommer att hotas eftersom den borgerliga regeringen inte skjuter till något för att finansiera vårdnadsbidraget. Hela ansvaret läggs på kommunerna. Enligt en uppskattning av SKL kommer vårdnadsbidraget att kosta kommunerna 3 miljarder kronor, vilket motsvarar kostnaden för 9 000 personer som arbetar i förskolan. Följden blir försämrade förskola för flertalet för att några få ska få vårdnadsbidrag.

Samtidigt avstår regeringen från att prioritera frågan om barnomsorg på obekvämt arbetstid. I dagens arbetsliv arbetar många föräldrar på kvällar och helger. I många kommuner finns det stora brister i föräldrars möjlighet att få bra omsorg på kvällar och helger, men borgerliga riksdagsledamöter har motsatt sig en utveckling på området.

Negativa erfarenheter i vår omvärld

Vi har stöd för vår kritiska inställning i de norska och finska erfarenheterna av liknande bidrag. I Norge kan man se hur deras s.k. kontantstötte har påverkat arbetsutbudet. Enligt Konjunkturinstitutet har vårdnadsbidraget i Norge lett till att 11 000 jobb försvunnit. Upplevelsen där har varit att vårdnadsbidraget inte gett mer tid med barnen. Utvärderingarna i Norge visar att mödrarna förvärsarbetar i lägre utsträckning än tidigare och att yrkesavbrotten är längre. Dessutom visar erfarenheterna från Norge att många barns språkutveckling försämrats då bidraget har kommit att tas ut av invandrade kvinnor med svag förankring på arbetsmarknaden, vars barn

inte längre får gå i förskolan. För oss som tror att språket är en viktig väg in i samhället och ett redskap för att både förstå och göra sin röst hörd är detta mycket allvarligt. Även i Finland är det framför allt unga mödrar med kort utbildning och svag position på arbetsmarknaden som använder vårdnadsbidraget. Forskning visar att vårdnadsbidraget i andra länder resulterat i minskad ekonomisk jämställdhet, större skillnad i fördelningen av det obetalda hem- och omsorgsarbetet och minskad makt och minskat inflytande för kvinnor.

Vi kan konstatera att Norge ska avveckla vårdnadsbidraget. Men i Sverige gör den borgerliga regeringen det omvända och inför ett bidrag som inte vinner gehör i andra länder.

Slutsatser

Våra partier är sammanfattningsvis starkt kritiska till vårdnadsbidraget, vilket också kommit till uttryck i en gemensam reservation (s, v, mp) till socialförsäkringsutskottets betänkande 2007/08:SfU9. Som en konsekvens av vår inställning till vårdnadsbidraget och med tanke på de negativa effekter på arbetsmarknaden som blir följden av bidraget och ledighetsreglerna anser vi att även den nu behandlade propositionen bör avslås av riksdagen.

2. Ledighet för att på grund av sjukdom prova annat arbete, punkt 2 (s, v)

av Sylvia Lindgren (s), Lars Lilja (s), Maria Stenberg (s), Luciano Astudillo (s), Ann-Christin Ahlberg (s), Jennie Nilsson (s) och Torbjörn Björlund (v).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen avslår regeringens förslag om ny lag om rätt till ledighet för att på grund av sjukdom prova annat arbete. Därmed bifaller riksdagen motionerna

2007/08:A15 av Josefin Brink m.fl. (v) och

2007/08:A16 av Sven-Erik Österberg m.fl. (s) samt

avslår proposition 2007/08:151.

Ställningstagande

Såväl Socialdemokraterna som Vänsterpartiet har tidigare avvisat regeringens proposition 2007/08:136 En reformerad sjukskrivningsprocess för ökad återgång till arbete (betänkande 2007/08:SfU12).

Förslagen i proposition 2007/08:136 går under beteckningen rehabiliteringskedjan men vi kan konstatera att propositionen inte innehåller några förslag om förbättrad rehabilitering eller ökade möjligheter för den som

drabbats av ohälsa att få jobb. Krav ställs endast på individen. Det blir en rad försämringar av sjukförsäkringen i form av fasta tidsgränser, mer exkluderande bedömningar av arbetsförmågan och sänkta ersättningsnivåer. Förslagen kan därför bättre beskrivas som en utsorteringskedja.

Vi anser att tidsgränserna är för snäva och reglerna för krångliga. Risken för utförsäkring är uppenbar. Behovet av kommunalt försörjningsstöd kommer att öka. Försämringarna slår hårt mot kvinnor eftersom kvinnor är sjukskrivna i högre grad än män. Vi befarar också, i likhet med en rad remissinstanser, att reglerna kommer att urholka anställningsskyddet.

Regeringsförslagen måste ses i ett större sammanhang tillsammans med nedskärningarna i arbetslöshetsförsäkringen, skatterabatter för hushållsnära tjänster, försämring av arbetsrätten, sänkta socialavgifter för ungdomar, nedskärningarna av arbetsmarknadspolitiken och urholkning av anställningsskyddet för sjuka. Rätten till ledighet för sjuka för att prova annat arbete är en del av detta som kommer att leda till en urholkning av arbetsgivarernas rehabiliteringsansvar och en utsortering av sjuka människor från sjukförsäkringen.

Vi befarar att den ledighetsmöjlighet som föreslås i den nu behandlade propositionen kommer att användas som press på sjukskrivna att acceptera byte av jobb efter tre månaders sjukskrivning då den sjukskrivne ska prövas mot andra arbetsuppgifter på arbetsplatsen. Om det verkar sannolikt att en sjukskriven person inte kan återgå till sin arbetsgivare ska han eller hon på detta stadium anvisas att söka jobb på Arbetsförmedlingen. På detta sätt urholkas arbetsgivarernas rehabiliteringsansvar ytterligare.

Först när man kan erbjuda rätt insatser – i rätt tid och på rätt plats – kan man ställa krav på att människor tar vara på de möjligheter som erbjuds. Först då kan man tala om en arbetslinje värd namnet. Behoven är olika och inte sällan sammansatta. Förutom stödpersoner, medicinsk behandling, psykoterapi, utbildning och arbetsträning kan det handla om konkreta anpassningsåtgärder på arbetsplatsen, flexibla arbetstider och önskemål om ett mindre stressigt arbetsliv. Många kan komma tillbaka om rätt stöd ges i rätt tid och på rätt plats.

Ett grundproblem är att åtgärder har kommit alltför sent i sjukskrivningsprocessen och att det i många fall saknats samordning när en sådan skulle behövas. Möjligheterna bör ses över att ha en vidareutvecklad finansiell samordning över hela landet. Tyngdpunkten ska läggas på människors arbetsförmåga. Ytterligare en metod kan vara ett omställningsavtal med rehabilitering för hela arbetsmarknaden.

Den huvudsakliga inriktningen av lagstiftning och regler måste dock vara att förebygga ohälsa och att på ett tidigt stadium upptäcka och åtgärda hälsorisker i arbetslivet. Insatserna för förebyggande arbetsmiljöarbete måste förstärkas och sanktionerna vara tydliga. Företagshälsovården bör utvecklas. Det är dåliga arbetsmiljöer som måste utsorteras – inte de

anställda som drabbats av dem. Utsortering, ensidigt ansvar och sänkta ersättningar är inte bara orättvist, det hindrar också utvecklingen av en dynamisk och flexibel arbetsmarknad.

Regeringens politik kommer att drabba både enskilda och hela samhället negativt. Vi anser därför att riksdagen bör avslå proposition 2007/08:151.

Särskilt yttrande

Ledighet för att på grund av sjukdom prova annat arbete (mp)

Ulf Holm (mp) anför:

Särskilt yttrande med anledning av proposition 2007/08:151 Ny lag om rätt till ledighet för att på grund av sjukdom prova annat arbete.

Vi i Miljöpartiet de gröna är positiva till en rätt till tjänstledighet för den som på grund av sjukdom behöver prova på annat arbete. Vi tror att detta kan innebära en möjlighet för den enskilde att gå vidare och inte stanna kvar på en arbetsplats där man på grund av sitt vanliga arbete blir sjukskriven och får helt eller delvis nedsatt arbetsförmåga.

Vi menar dock att detta förslag inte får innebära att arbetsgivarens ansvar för rehabilitering och arbetsmiljöfrågor urholkas. Tvärtom, det är av största vikt att arbetsgivaren lever upp till rehabiliteringsansvaret och säkerställer en god arbetsmiljö enligt gällande lagstiftning.

Men även om arbetsgivare till fullo tar sitt ansvar för rehabilitering och arbetsmiljö kan det, av olika anledningar, handla om nedsatt arbetsförmåga för arbetstagare. Arbetsgivarens verksamheter går kanske inte att förena med den situation som arbetstagaren kan ha hamnat i. Då är det bra att det finns laglig rätt till tjänstledighet för att prova annat arbete. Arbetsförmåga i fråga om ett arbete utesluter ju inte per automatik arbetsförmåga i fråga om en annan typ av arbete.

Vi i Miljöpartiet vill också betona att det är viktigt att Försäkringskassan är med i arbetet och tillsammans med arbetsgivaren stöder den enskilde arbetstagaren i att söka tjänstledighet för att på grund av sjukdom prova annat arbete.

BILAGA 1

Förteckning över behandlade förslag

Proposition 2007/08:149

Proposition 2007/08:149 Ledighet med vårdnadsbidrag:

1. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i föräldrale-dighetslagen (1995:584),
2. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1982:80) om anställningsskydd.

Följdmotioner med anledning av proposition 2007/08:149

2007/08:A13 av Josefin Brink m.fl. (v):

Riksdagen avslår regeringens proposition 2007/08:149 Ledighet med vårdnadsbidrag.

2007/08:A14 av Sven-Erik Österberg m.fl. (s):

Riksdagen avslår proposition 2007/08:149 Ledighet med vårdnadsbidrag.

Proposition 2007/08:151

Proposition 2007/08:151 Ny lag om rätt till ledighet för att på grund av sjukdom prova annat arbete:

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om rätt till ledighet för att på grund av sjukdom prova annat arbete.

Följdmotioner med anledning av proposition 2007/08:151

2007/08:A15 av Josefin Brink m.fl. (v):

Riksdagen avslår regeringens proposition 2007/08:151 Ny lag om rätt till ledighet för att på grund av sjukdom prova annat arbete.

2007/08:A16 av Sven-Erik Österberg m.fl. (s):

Riksdagen avslår proposition 2007/08:151 Ny lag om rätt till ledighet för att på grund av sjukdom prova annat arbete.

BILAGA 2

Regeringens lagförslag

I proposition 2007/08:149 framlagda lagförslag

1 Förslag till lag om ändring i föräldraledighetslagen (1995:584)

Härigenom föreskrivs i fråga om föräldraledighetslagen (1995:584) dels att 3 och 13 §§ ska ha följande lydelse, dels att det i lagen ska införas en ny paragraf, 9 §, samt närmast före 9 § en ny rubrik av följande lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*3 §¹

Det finns följande *fem* former av föräldraledighet för vård av barn m.m.:

Det finns följande *sex* former av föräldraledighet för vård av barn m.m.:

1. Hel ledighet för en kvinnlig arbetstagare i samband med hennes barns födelse och för amning (mammaledighet, 4 §).

2. Hel ledighet för en förälder tills barnet blivit 18 månader eller, under förutsättning att föräldern då har hel föräldrapenning, för tid därefter (hel ledighet med eller utan föräldrapenning, 5 §).

3. Ledighet för en förälder i form av förkortning av normal arbetstid med tre fjärdedelar, hälften, en fjärdedel eller en åttondel medan föräldern har tre fjärdedels, halv, en fjärdedels respektive en åttondels föräldrapenning (delledighet med föräldrapenning, 6 §).

4. Ledighet för en förälder i form av förkortning av normal arbetstid med upp till en fjärdedel tills, i huvudfallet, barnet fyllt åtta år (delledighet utan föräldrapenning, 7 §).

5. Ledighet för en arbetstagares tillfälliga vård av barn (ledighet med tillfällig föräldrapenning m.m., 8 §).

6. Hel ledighet eller ledighet i form av förkortning av normal arbetstid med hälften för en förälder till ett barn för vilket lämnas helt vårdnadsbidrag (ledighet med vårdnadsbidrag, 9 §).

Särskilda bestämmelser om ledighet och omplacering för kvinnliga arbetstagare som väntar barn, nyligen fött barn eller som ammar finns i 18–21 §§.

¹ Senaste lydelse 2006:442.

*Ledighet med vårdnadsbidrag**9 §²*

En förälder har rätt till hel ledighet eller förkortning av normal arbetstid med hälften för vård av barn när helt vårdnadsbidrag enligt 8 § lagen (2008:000) om kommunalt vårdnadsbidrag lämnas för barnet.

13 §

En arbetstagare som vill utnyttja sin rätt till ledighet enligt 4, 5, 6 eller 7 § skall anmäla detta till arbetsgivaren minst två månader före ledighetens början eller, om det inte kan ske, så snart som möjligt. I samband med sin anmälan skall arbetstagaren ange hur lång tid ledigheten är planerad att pågå.

En arbetstagare som vill utnyttja sin rätt till ledighet med tillfällig föräldrapenning enligt 8 § skall anmäla ledigheten till arbetsgivaren minst en vecka före ledighetens början. Om ledigheten beror på sjukdom eller smitta, gäller dock inte någon anmälningstid.

En arbetstagare som vill utnyttja sin rätt till ledighet enligt 4, 5, 6, 7 eller 9 § ska anmäla detta till arbetsgivaren minst två månader före ledighetens början eller, om det inte kan ske, så snart som möjligt. I samband med sin anmälan ska arbetstagaren ange hur lång tid ledigheten är planerad att pågå.

En arbetstagare som vill utnyttja sin rätt till ledighet med tillfällig föräldrapenning enligt 8 § ska anmäla ledigheten till arbetsgivaren minst en vecka före ledighetens början. Om ledigheten beror på sjukdom eller smitta, gäller dock inte någon anmälningstid.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2008.

² Tidigare 9 § upphävd genom 2006:442.

2 Förslag till lag om ändring i lagen (1982:80) om anställningsskydd

Härigenom föreskrivs att 11 § lagen (1982:80) om anställningsskydd ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

11 §¹

För både arbetsgivare och arbetstagare gäller en minsta uppsägningstid av en månad.

Arbetstagaren har rätt till en uppsägningstid av

– två månader, om den sammanlagda anställningstiden hos arbetsgivaren är minst två år men kortare än fyra år,

– tre månader, om den sammanlagda anställningstiden är minst fyra år men kortare än sex år,

– fyra månader, om den sammanlagda anställningstiden är minst sex år men kortare än åtta år,

– fem månader, om den sammanlagda anställningstiden är minst åtta år men kortare än tio år, och

– sex månader, om den sammanlagda anställningstiden är minst tio år.

Om en arbetstagare som är föräldraledig enligt 4 eller 5 § föräldraledighetslagen (1995:584) sägs upp på grund av arbetsbrist, börjar uppsägningstiden löpa när arbetstagaren helt eller delvis återupptar arbetet eller, enligt den anmälan om föräldraledighet som gäller när uppsägningen sker, när arbetstagaren skulle ha återupptagit sitt arbete.

Om en arbetstagare som är föräldraledig enligt 4 eller 5 § eller helt ledig enligt 9 § föräldraledighetslagen (1995:584) sägs upp på grund av arbetsbrist, börjar uppsägningstiden löpa

– när arbetstagaren helt eller delvis återupptar arbetet, eller

– när arbetstagaren skulle ha återupptagit sitt arbete enligt den anmälan om föräldraledighet som gäller när uppsägningen sker.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2008.

¹ Senaste lydelse 2007:389.

I proposition 2007/08:151 framlagt lagförslag

Förslag till lag om rätt till ledighet för att på grund av sjukdom prova annat arbete

Härigenom föreskrivs följande.

Rätten till ledighet

1 § En arbetstagare har rätt att vara ledig från sin anställning för att prova annat arbete enligt de villkor som anges i denna lag.

2 § Som villkor för rätt till ledighet gäller att arbetstagaren på grund av sjukdom

1. har haft nedsatt arbetsförmåga i förhållande till sitt vanliga arbete, eller till annat lämpligt arbete som arbetsgivaren tillfälligt erbjudit arbetstagaren, under en period om minst 90 dagar, och

2. har ingått ett anställningsavtal med en annan arbetsgivare under tiden från och med dag 91 till och med dag 180 av sjukperioden.

När det beräknas hur lång tid arbetstagaren har haft nedsatt arbetsförmåga enligt första stycket ska dagar i sjukperioder läggas samman, om arbetstagaren

1. har förvärvsarbetat under en period om mindre än 90 dagar mellan sjukperioderna, eller

2. inte har förvärvsarbetat alls mellan sjukperioderna.

3 § Ledighetens omfattning motsvarar omfattningen på den anställning som arbetstagaren provar.

4 § Ledigheten och den sjukperiod som ligger till grund för rätten till ledighet får tillsammans uppgå till högst tolv månader.

Överenskommelse mellan arbetsgivare och arbetstagare

5 § Ett avtal som innebär att arbetstagares rättigheter enligt denna lag inskränks är ogiltigt i den delen.

Genom ett kollektivavtal, som på arbetstagarsidan har slutits eller godkänts av en sådan central arbetstagarorganisation som avses i lagen (1976:580) om medbestämmande i arbetslivet, får det dock göras avvikelser från lagen i fråga om

1. anmälan om ledighet (7 §),

2. tiden för arbetstagarens underrättelse om återgång i arbete (9 § andra stycket),

3. den tid arbetsgivaren har rätt att skjuta upp arbetstagarens återgång i arbete (9 § tredje stycket), samt

4. tiden för arbetstagarens underrättelse om återgång i arbete efter ledighetens slut (10 §).

Genom ett kollektivavtal, som kommit till på det sätt som anges i andra stycket, får även den närmare tillämpningen bestämmas i fråga om

ledighetens förläggning (8 §) och skyddet för anställningsförmånerna (12 §).

6 § Arbetsgivare som är bundna av ett kollektivavtal enligt 5 § andra och tredje styckena får tillämpa avtalet även på arbetstagare som inte tillhör den avtalsslutande arbetstagarorganisationen, om arbetstagarna sysselsätts i arbete som avses med avtalet och inte omfattas av något annat tillämpligt kollektivavtal.

Anmälan och beslut om ledighet

7 § En arbetstagare som vill utnyttja sin rätt till ledighet ska anmäla det till arbetsgivaren senast två veckor före ledighetens början. I samband med sin anmälan ska arbetstagaren ange under hur lång tid ledigheten är planerad att pågå.

8 § Arbetstagaren ska samråda med arbetsgivaren om ledighetens förläggning och om andra frågor som rör ledigheten.

Kan överenskommelse inte träffas om hur ledigheten ska tas ut, ska arbetsgivaren förlägga ledigheten i enlighet med arbetstagarens önskemål.

Återgång i arbete

9 § En arbetstagare får avbryta sin påbörjade ledighet och återgå i arbete hos arbetsgivaren.

Om arbetstagaren vill utnyttja sin rätt enligt första stycket, ska arbetstagaren snarast möjligt underrätta arbetsgivaren om det.

Om ledigheten varit avsedd att pågå en månad eller mer, får arbetsgivaren skjuta på återgången högst en månad efter det att arbetsgivaren tagit emot underrättelsen.

10 § En arbetstagare som avser att återgå i arbete hos arbetsgivaren efter ledighetens slut, ska underrätta arbetsgivaren om det senast en månad före återgången i arbete.

Anställningsskydd

11 § En arbetstagare får inte sägas upp eller avskedas enbart på grund av att arbetstagaren begär eller tar i anspråk sin rätt till ledighet enligt denna lag. Sker det ändå ska uppsägningen eller avskedandet ogiltigförklaras, om arbetstagaren begär det.

12 § En arbetstagare som begär eller tar i anspråk sin rätt till ledighet enligt denna lag är inte skyldig att endast av detta skäl godta

1. några andra minskade anställningsförmåner eller försämrade anställningsvillkor än sådana som är en nödvändig följd av ledigheten, eller

2. någon annan omplacering än en sådan som kan ske inom ramen för anställningsavtalet och som är en nödvändig följd av ledigheten.

Skadestånd

13 § En arbetsgivare som bryter mot denna lag ska betala skadestånd för den förlust som uppkommer och för den kränkning som har inträffat.

Om det är skäligt kan skadeståndet sättas ned eller helt falla bort.

Rättegång

14 § Mål om tillämpningen av denna lag handläggs enligt lagen (1974:371) om rättegången i arbetstvister.

Förs talan med anledning av uppsägning eller avskedande, ska 34, 35 och 37 §§, 38 § andra stycket andra meningen, 39–42 §§ samt 43 § första stycket andra meningen och andra stycket lagen (1982:80) om anställningsskydd gälla i tillämpliga delar. I fråga om annan talan tillämpas 64–66 och 68 §§ lagen (1976:580) om medbestämmande i arbetslivet på motsvarande sätt.

-
1. Denna lag träder i kraft den 1 oktober 2008.
 2. Vid beräkning av sjukperiod enligt 2 § ska dagar från och med den 1 juli 2008 beaktas.

BILAGA 3

Socialförsäkringsutskottets yttrande 2007/08:SfU5y

Ny lag om rätt till ledighet för att på grund av sjukdom prova annat arbete

Till arbetsmarknadsutskottet

Arbetsmarknadsutskottet har den 8 maj 2008 beslutat att bereda socialförsäkringsutskottet tillfälle att avge yttrande över proposition 2007/08:151 Ny lag om rätt till ledighet för att på grund av sjukdom prova annat arbete samt eventuella följdmotioner.

Utskottets överväganden

Propositionen

Den föreslagna ledighetslagen utgör ett led i den rehabiliteringskedja med fasta hållpunkter som regeringen nyligen föreslagit i proposition 2007/08:136 En reformerad sjukskrivningsprocess för ökad återgång i arbete.

Syftet med ledighetslagen är att underlätta för sjukskrivna att prova annat arbete och därmed att återgå i arbete. Lagen föreslås i princip vara tvingande till arbetstagarens förmån. Förslaget innebär att en arbetstagare ges rätt att vara ledig från sin anställning för att på grund av sjukdom prova annat arbete. Som villkor för ledigheten ska gälla att arbetstagaren på grund av sjukdom haft nedsatt arbetsförmåga i förhållande till sitt vanliga arbete, eller till annat lämpligt arbete som arbetsgivaren tillfälligt erbjudit arbetstagaren, under en period om minst 90 dagar. Vidare krävs att arbetstagaren ingått ett anställningsavtal med en annan arbetsgivare under tiden fr.o.m. dag 91 t.o.m. dag 180 av sjukperioden.

Omfattningen av ledigheten ska motsvara omfattningen av den anställning som arbetstagaren provar. Ledigheten och den sjukperiod som ligger till grund för rätten till ledighet ska tillsammans få uppgå till högst tolv månader. En arbetstagare som begär eller tar i anspråk ledighet ska tillförsäkras skydd mot uppsägning, avskedande och försämrade anställningsförmåner eller anställningsvillkor.

I övrigt lämnas i propositionen förslag bl.a. om anmälan och beslut om ledighet liksom om återgång i arbete, skadestånd och rättegång.

Den nya lagen föreslås träda i kraft den 1 oktober 2008. Vid beräkning av sjukperiod enligt lagen ska dock dagar fr.o.m. den 1 juli 2008 beaktas.

Motionerna

Sven-Erik Österberg m.fl. (s) begär i motion A16 avslag på propositionen. Enligt motionärerna har de tidigare motsatt sig regeringens förslag i proposition 2007/08:136 om försämringar i sjukförsäkringen. Eftersom förslagen i den nu aktuella propositionen är en direkt konsekvens av de tidigare förslagen motsätter de sig även införandet av en ny ledighetslag.

Även Josefin Brink m.fl. (v) begär i motion A15 avslag på propositionen. Motionärerna framhåller att de nyligen avvisat regeringens förslag om försämringar inom sjukförsäkringen som lämnats i proposition 2007/08:136 och som går under beteckningen rehabiliteringskedja. Eftersom de förslag som nu presenterats utgör ett led i denna rehabiliteringskedja motsätter de sig förslaget till en ny ledighetslag. Dessutom anser de att det är

risk för att möjligheten till ledighet kommer att användas som påtryckningsmedel i syfte att få den som är sjukskriven att acceptera ett byte av arbete redan efter tre månaders sjukskrivning.

Utskottets ställningstagande

Utskottet har nyligen i betänkande 2007/08:SfU12 tillstyrkt regeringens förslag i proposition 2007/08:136 om införande av en rehabiliteringskedja. Rehabiliteringskedjan innebär bl.a. att under de första 90 dagarna av en sjukperiod ska Försäkringskassan bedöma om den försäkrade har förmåga att klara sitt vanliga arbete eller annat lämpligt arbete som arbetsgivaren tillfälligt erbjuder. Från och med dag 91 i sjukperioden ska Försäkringskassan även beakta om den försäkrade kan utföra något annat arbete hos arbetsgivaren. Från och med dag 181 ska dessutom bedömas om den försäkrade kan försörja sig själv genom förvärvsarbete på den reguljära arbetsmarknaden i övrigt eller genom annat lämpligt arbete som är tillgängligt för honom eller henne. I proposition 2007/08:136 föreslås också att sjukpenningen tidsbegränsas, att en s.k. förlängd sjukpenning införs och att tidsbegränsad sjukersättning inte längre ska kunna beviljas. Huvuddelen av förslagen avses träda i kraft den 1 juli 2008.

Rehabiliteringskedjans andra steg, dvs. dag 91–180 i sjukperioden, innebär flera alternativ för en försäkrad som inte kan fortsätta sitt vanliga arbete. Det handlar om omplacering hos den vanliga arbetsgivaren eller att med hjälp av Arbetsförmedlingen söka arbete med bibehållen sjukpenning. Dessutom gäller redan i dag att arbetslöshetsersättning med stöd av 19 a § förordningen (1997:835) om arbetslöshetsförsäkring kan lämnas till personer som beviljats tjänstledighet utan lön och som av hälsoskäl inte kan återgå vare sig till tidigare arbete eller till annat arbete hos sin arbetsgivare. Tjänstledigheten kräver dock i det fallet arbetsgivarens medgivande.

Det finns naturligtvis arbetsgivare som redan i dag beviljar de anställda tjänstledigt om de på grund av sjukdom behöver prova på ett annat arbete. Någon ovillkorlig rätt till tjänstledighet i en sådan situation finns emellertid inte. Utskottet välkomnar därför den föreslagna ledighetslagen som kommer att tillföra ytterligare en länk till rehabiliteringskedjan. Eftersom ledighetslagen ger den enskilde trygghet att våga prova andra och mer lämpliga arbetsuppgifter hos en annan arbetsgivare kan den för många innebära en viktig väg tillbaka till arbetslivet.

Utskottet delar regeringens uppfattning att anställningsavtalet ska ha ingåtts under en period som begränsas till dag 91–180 i sjukperioden då motivet för att införa en rehabiliteringskedja är att sjukskrivningsprocessen ska effektiviseras för att därigenom ge bättre drivkrafter för återgång i arbete. Om den försäkrade får möjlighet att dröja med att ingå sådant avtal befarar utskottet att sjukperioden i onödan skulle komma att förlängas. Därtill måste hänsyn tas även till arbetsgivarens intressen. Några hinder för en arbetsgivare att bevilja tjänstledighet efter dag 180 i sjukperioden finns inte.

Utskottet har inte något att invända mot att sjukperioder sammanläggs när det gäller att beräkna hur lång tid arbetsförmågan varit nedsatt utan ser det snarast som en fördel att det sker enligt samma regler som föreslås gälla för rehabiliteringskedjan i proposition 2007/08:136. Inte heller har utskottet något att erinra mot att ledighetens längd begränsas till tolv månader, den aktuella sjukperioden inräknad.

Utskottet konstaterar att anställningsskyddet för arbetstagare inte kommer att förändras till följd av regeringens förslag och att inte heller arbetsgivarnas rehabiliteringsansvar kommer att påverkas därav.

Med det anförda anser utskottet att arbetsmarknadsutskottet bör tillstyrka regeringens förslag och avstyrka motionerna A15 och A16.

Stockholm den 22 maj 2008

På socialförsäkringsutskottets vägnar

Gunnar Axén

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Gunnar Axén (m), Veronica Palm (s), Helena Rivière (m), Ronny Olander (s), Lars-Arne Staxäng (m), Siw Wittgren-Ahl (s), Ulf Nilsson (fp), Kurt Kvarnström (s), Mats G Nilsson (m), Göte Wahlström (s), Mikael Cederbratt (m), Kalle Larsson (v), Fredrick Federley (c), Patrik Björck (s), Eva Johnsson (kd), Lennart Pettersson (c) och Bodil Ceballos (mp).

Avvikande mening

Ny ledighetslag (s, v)

Veronica Palm (s), Ronny Olander (s), Siw Wittgren-Ahl (s), Kurt Kvarnström (s), Göte Wahlström (s), Kalle Larsson (v) och Patrik Björck (s) anför:

Vi har tidigare avvisat de försämringar i sjukförsäkringen som regeringen föreslagit i proposition 2007/08:136 och som går under beteckningen rehabiliteringskedjan. Den innebär bl.a. att krav ensidigt riktas mot den enskilde och inte mot andra rehabiliteringsaktörer, t.ex. arbetsgivarna. Regeringens förslag i den nu aktuella propositionen är en direkt konsekvens av förslaget om en rehabiliteringskedja. Vi befarar att möjligheten till ledighet kommer att användas för att sätta press på dem som varit sjukskrivna i tre månader att acceptera byte av arbete. Detta innebär i sin tur att arbetsgivarnas rehabiliteringsansvar urholkas ytterligare.

Särskilt yttrande

Ny ledighetslag (mp)

Bodil Ceballos (mp) anför:

Vi är positiva till en utökad rätt till tjänstledighet för den som på grund av sjukdom behöver prova på ett annat arbete. Vi ifrågasätter dock den tydliga kopplingen till förslaget i proposition 2007/08:136 om en förändrad sjukskrivningsprocess.